
voorkomen nam Van de Wetering het dus op voor een 'ontrouwe' gezant, die ervoor gezorgd had dat publiekelijk de indruk was ontstaan dat de paus van Rome door het stof ging voor een nukkige protestantse koningin.⁵¹

Uiteindelijk ging de strafoverplaatsing van Gualtieri wel door, zij het op een geruisloze manier waarmee het Vaticaan de Nederlandse regering ontzag, en pas begin november 1911, net nadat bekend was geworden dat niet Henricus van de Wetering maar de in Nederland tot dan toe onbekende pater Willem van Rossum kardinaal zou worden. Nederland kreeg een kardinaal, maar niet degene om wie het episcopaat had gevraagd.

8. Tot slot

Of de affaire rond de Borromeo-encycliek bij deze keuze van Pius x een doorslaggevende rol heeft gespeeld is onbekend. Er zijn ook andere pausibele redenen te noemen waarom Pius x Van Rossum verkoos boven Van de Wetering, die terug te voeren zijn op de antimodernistische politiek van de paus. Omdat deze factoren niet direct betrekking hebben op de Nederlandse situatie worden ze hier buiten beschouwing gelaten.⁵²

Feit is wel dat door deze affaire opnieuw duidelijk werd dat de verhoudingen in Nederland tussen protestanten en katholieken erg gevoelig lagen, wat mogelijk een aarzeling bij de paus tot gevolg had ten aanzien van de vraag of het wel verstandig was om Utrecht tot kardinaalszetel te verheffen. Bovendien had Henricus van de Wetering getoond dat hij in de Nederlandse verhoudingen een echte confrontatie met de protestanten liever uit de weg ging. Het is overigens de vraag of de ministers het gevaar voor een kabinets- of zelfs constitutionele crisis ten overstaan van de pauselijke gezant niet sterk hebben overdreven om hem onder druk te zetten. Die pressie leidde tot de gevolgde handelwijze van de gezant, waardoor hij op een zijspoor werd gezet en de Vaticaanse diplomatieke dienst een van haar werknemers verloor.⁵³

Nederland kreeg in 1911 een kardinaal, maar Van Rossums relatie met Nederland als curiekardinaal was van een geheel andere orde dan wanneer de Utrechtse aartsbisschop kardinaal was gecreëerd. Hoewel Van Rossum ontegenzeggelijk een veel grotere invloed heeft gehad op het wereldwijde kerkelijke gebeuren dan Van de Wetering ooit had kunnen krijgen, was het voor de Nederlandse katholieken ongetwijfeld een domper op de feestvreugde rond de verheffing van de eerste Nederlandse kardinaal sinds de Reformatie. Zoals we uit de ambtelijke nota uit september 1908 mochten vernemen, werd van een kardinaal verwacht dat hij als 'goed vaderlander' de politiek-religieuze belangen van de katholieke Nederlanders en daarmee indirect voor zover mogelijk van

⁵¹ Ibidem, 230-233.

⁵² Zie hiervoor Poels, 'Henricus van de Wetering or Willem van Rossum?', 157-161.

⁵³ De Valk, *Roomser dan de paus?*, 232-233. Gualtieri verhuisde naar zijn familie in L'Aquila. Pas na acht jaar zou hij weer een taak krijgen binnen de curie.